

Oponentský posudek na habilitační práci

RNDr. Klára Hulíková Tesárková, Ph.D.

Studium přežívání: metodologické aspekty a empirické studie

S prací Dr. Hulíkové Tesárkové jsem se již podrobněji setkal jako oponent zajímavé monografie Mazouch P., Hulíková Tesárková, K.: *Kohortní úmrtnostní tabulky v ČR: Metodické aspekty zpracování*. *Oeconomica* 2018, takže mám určitou představu o problematice, kterou se autorka zabývá. Předložená habilitační práce tuto představu ještě podstatným způsobem rozšiřuje, neboť přistupuje k problematice přežívání a úmrtnosti z různých úhlů.

Habilitace vychází ze souboru devíti prací publikovaných buď formou monografie, nebo časopiseckého článku často s vysokým impaktem, jejichž je habilitantka autorkou či častěji spoluautorkou. Tento soubor je rozdělen do tří částí klasifikovaných autorkou habilitace postupně jako proměny přístupu k analýze přežívání a úmrtnosti, generační pohled na vývoj úmrtnosti a aplikace demografických metod v rámci oboru a příbuzných disciplin. Tyto části jsou dostatečně jasně charakterizovány ve vstupní části habilitace (její textový rozsah je zhruba šedesát stran) a obsahuje navíc reference na řadu dalších prací autorky.

Není možné, abych se v posudku zabýval obsahem tak rozsáhlého souboru prací. Proto se vyjádřím jen k některým aspektům, které považuji za důležité:

(1) Význam dosažených výsledků z hlediska jejich vědeckého přínosu a původnosti:

Dosažené výsledky mají nejen význam odborný a výzkumně-vědecký, ale také společenský, neboť daná problematika má celospolečenské dopady. Toto tvrzení lze mimo jiné doložit tím, že autorka se stala členkou pracovní skupiny pro oblast zdraví, nemocnosti a úmrtnosti Evropské asociace pro populační studia a byla jako expert přizvána k přípravě „Projekce obyvatelstva České republiky 2023-2100“, kterou publikoval ČSÚ (z vlastní zkušenosti vím, že dopad takových prognóz je opravdu zásadní pro řadu oblastí fungování společnosti). Navíc autorka

také figurovala v autorských týmech řešících specifickou lékařskou problematiku související s přežíváním pacientů. Velice záslužná je rovněž spolupráce na tvorbě generačních úmrtnostních tabulek, by měly nalézt uplatnění v ekonomických a finančních disciplínách typu životního pojištění a penzijních systémů.

(2) Aktuálnost obsahu habilitační práce:

Stejně tak aktuálnost habilitace je nezpochybnitelná. V tomto směru je nutné zmínit především covidovou problematiku (té se přímo týkají tři z uvedených devíti prací včetně velice aktuálního problému, kterým je vakcinace).

(3) Zvolené vědecké metody zpracování tématu:

Metodologické postupy použité v příspěvcích zařazených do habilitace odpovídají zaměření dané práce a pohybují se od klasických demografických postupů typu Lexisova diagramu až po moderní metodiky populačních projekcí.

Po formální stránce je práce na velmi dobré úrovni, výklad je srozumitelný a logicky uspořádaný. Osobně je mi sympatické, že každou ze zmíněných devíti prací autorka oživuje vhodným citátem (zvláště Čapkova Věc Makropulos je v rámci problematiky přežívání více než příhodná). Originalita habilitační práce je rovněž mimo diskusi, neboť většina prací tvořících habilitaci prošla renomovaným recenzním řízením.

K práci mám následující dotazy:

- (1) První dotaz se týká článku Hulíková Tesárková (2020): *Demographic aspects of the COVID-19 pandemic in Italy, Spain, Germany, and South Korea*. Jak se liší demografická metoda dekompozice použitá v tomto článku od věkové standardizace, jejímž cílem je eliminovat vlivy věkového složení populace?
- (2) Tento dotaz se týká publikace Mazouch a Hulíková Tesárková (2018): *Kohortní úmrtnostní tabulky v ČR: Metodické aspekty zpracování* a je motivován osobním zájmem oponenta, který se rovněž angažoval v konstrukci kohortních úmrtnostních tabulek (v jeho případě ale především pro aktuárské a penzijní aplikace, viz Cipra (1998)). Zmíněná publikace a projekt, o který se opírá, byly mimo jiné vedeny snahou zrekonstruovat základní demografické ukazatele pro České země především v letech 1870-1919, kdy přes poměrně vyspělé postupy tehdejší monarchistické byrokracie byly populační záznamy neporovnatelné s přístupem k dané problematice po roce 1920. Jak náročná byla tato práce vzhledem k dostupnosti podkladových dat (jak se např. přistupovalo k odhadu počtů

zemřelých vojáků v daných věkových kategoriích během první světové války)?

- (3) Dotaz k publikaci Fialová, Hulíková Tesárková a Kuprová (2019): *The high infant mortality trap...*: Jako hlavní modelové nástroje zde byly použity (binomická) logistická regrese a Coxův model proporcionálních rizik. Jiné matematické metody pro regresi s diskretní vysvětlovanou proměnnou, resp. pro analýzu přežití nebyly vyzkoušeny?
- (4) Dotaz k článkům Veselka et al. (2022, 2023): Jaká byla role habilitantky v rámci těchto medicínských publikací, kde mezi velkým počtem spoluautorů figuruje vždy jako jediná z oblasti biostatistiky či lékařské demografie (účastnila se na přípravě návrhu studie a příslušných modelů či jen vyhodnocovala naměřená data)?

Podle mého názoru autorka jednoznačně splnila kritéria kladená na odbornou úroveň habilitační práce. Práce jako celek je zajímavá a je podložena dlouholetou odbornou činností uchazečky. Jednoznačně dokazuje, že autorka má v dané oblasti teoretické znalosti i praktické zkušenosti. Proto doporučuji habilitační komisi i příslušné vědecké radě přijmout tuto práci k obhajobě. Po jejím úspěšném průběhu doporučuji udělit habilitantce titul docentka pro obor Demografie.

15. 4. 2024

Prof. RNDr. Tomáš Cipra, DrSc.
MFF UK

